

Vastaus kuntalaisaloitteeseen: Vapautetaan Palokin kosket ja pelastetaan uhanalaiset lohikalat!

KH 11.8.2025 § 157
264/00.02.01/2025

Tuusniemen kuntaan on saapunut kuntalaisaloite.fi -palvelun kautta 3.7.2025 aloite ”Vapautetaan Palokin kosket ja pelastetaan uhanalaiset lohikalat!”.

Aloitteessa todetaan mm., että (...) ”On kestävämpää, että yksi pieni ja vanhanaikainen vesivoimalaitos estää lohikalojen pääsyn perinteisille lisääntymis- ja kasvualueilleen ja köyhdyttää luonnon monimuotoisuutta. (...) Padon purkaminen ja koskien vapauttaminen avaisivat esteettömän, luonnonmukaisen reitin Lappeenrannasta, eteläiseltä Saimaalta, aina Juojärven yläpuolelle Juukaan, Vaikkojoen latvoille saakka. Palokin koskien vapauttaminen on viimeinen keino pelastaa ikoninen Saimaan järvilohi sukupuutolta.”

Aloitteessa vaaditaan, että (...) Tuusniemen kunta ohjeistaa edustajiaan Pohjois-Karjalan sähkö Oy:n ja Pohjois-Karjalan Energia Holding Oy:n hallintoelimissä tukemaan ratkaisua, jossa voimalaitoksen myynti valtiolle toteutetaan avoimesti ja vastuullisesti, realistisella markkinahinnalla, joka määräytyy riippumattoman arvioinnin perusteella”.

Aloitteen tekijä on Päivi Karinen, ja sen on allekirjoittanut 26 henkilöä.

Hallintosäännön 140 - 142 §:n mukaan kunnan asukkaalla sekä kunnassa toimivalla yhteisöllä ja säätiöllä on oikeus tehdä aloitteita kunnan toimintaa koskevissa asioissa. Aloitteen tekijälle on ilmoitettava kuukauden kuluessa aloitteen saapumisesta, missä viranomaisessa aloite käsitellään, arvioitu käsittelyaika sekä keneltä saa lisätietoja aloitteen käsittelystä. Sen jälkeen, kun aloite on käsitelty loppuun, aloitteen tekijälle on ilmoitettava, onko aloite johtanut toimenpiteisiin.

Hallintojohtaja on kertonut aloitteen tekijälle sähköpostitse aloitteen käsittelystä.

Valmistelija

Hallintojohtaja Sirpa Hartojoki, puh. 044 7209 036

Kj:n päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää lähettää kuntalaisaloitteen valmisteltavaksi keskushallintoon.

Päätös

Kunnanhallitus hyväksyi päätösehdotuksen.

KH 15.12.2025 § 269
424/00.02.01/2025

Syksyllä 2022 maa- ja metsätalousministeriö esitti, että Pohjois-Savon ELY-keskus käynnistää selvitystyön yhteistyössä Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen kanssa Palokin koskireitin ja vesivoimalaitoksen

kalatalousratkaisuihin kytkeytyvistä kehittämismahdollisuuksista. Työssä tuli huomioida erityisesti eri toteutusvaihtoehtojen kustannushyötynäkökulmat sekä vesilain mukaisten prosessien vaatimukset ja edellytykset. Selvitystyössä on otettu huomioon asiasta tehdyt aikaisemmat selvitykset. Lisäksi on hyödynnetty useita eri alojen asiantuntijoiden laatimia erillisselvityksiä.

Selvityksessä tarkastelut on jaoteltu neljään eri vaihtoehtoon:

- 1) Nollavaihtoehto,
- 2) Nälönvirta-malli, jossa vesivoimantuotanto jatkuu, avataan nousuyhteys ja rakennetaan vaelluskalojen lisääntymisalueita,
- 3) Hybridivaihtoehdot sekä
- 4) Palokin voimalaitos lakkautetaan ja kosket kunnostetaan.

Alustavan koskien kunnostussuunnitelman mukaan Palokin koskireitille olisi mahdollista kunnostaa noin 26 ha koskialueita lohikalojen lisääntymis- ja poikastuotantoon soveltuvaa aluetta. Vaelluskalojen poikastuotannoksi arvioitiin noin 8 000–32 000 kpl/v, kun kunnostustoimenpiteet optimoidaan koko alueelle. Nälönvirran vaihtoehdossa ohitusuomaan saataisiin noin 2,4 hehtaaria poikastuotantoon soveltuvia alueita ja lohikalojen vaelluspoikastuotannoksi arvioitiin noin 1500–1800 vaelluspoikasta vuodessa.

Työssä arvioitiin myös Palokin voimalaitoksen merkitystä sähköverkon toiminnan ja säätösähkömarkkinoiden kannalta. AFRY:n tekemän osaselvityksen arvion mukaan Palokin voimalaitoksen merkitys sähkömarkkinoilla on marginaalinen. Säätösähkömarkkinoilla vesivoiman rooli tulee arvion mukaan säilymään tärkeänä, mutta Palokin voimalaitoksen ei katsottu teholtaan pienenä voimalaitoksena olevan kuitenkaan korvaamaton.

Huoltovarmuuskeskus arvioi Palokin voimalaitosta koskevassa lausunnossaan, että säätökykyinen vesivoiman tuotanto on edelleen avainasemassa sähkön toimitus- ja huoltovarmuuden turvaamisessa.

Palokinkoskien entisöinnin lisäarvo matkailulle selvityksessä laskettiin kahden skenaarion mukaan. Kalastusmatkailuun perustuvan tulon alueelle laskettiin olevan 330 000 euroa vuodessa edellyttäen, että vaelluskalakannat elpyvät siihen tilaan, että koskikalastus voidaan järjestää. Toisessa skenaariossa laajaan virkistyskäyttöön perustuva matkailu sisältäisi monipuolisia liikuntaa, luontoon ja virkistäytymiseen kohdistuvia aktiviteetteja. Laaja matkailukäyttö edellyttäisi alueen kaavoittamista, suunnitelmallista ja omistukseen perustuvaa rakentamista. 50 petipaikkaa tuottaisi noin 650 000 euroa ja 150 vuodepaikkaa noin 1 950 000 euroa vuodessa.

Eri toimijat ovat esittäneet, että valtio ottaisi vahvan vastuun padon purkua ja koskien kunnostamista koskevan hankkeen edistämisessä yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa, mikäli tähän toteutus-skenaarioon päädytään. Viime vuosikymmenien kuluessa valtion linjaksi on vakiintunut se, että ainakaan valtion vesitalousviranomaisen (ELY-keskus) ei voi olla vesitaloudellisten hankkeiden vesitalousluvan hakijana sellaisissa tapauksissa, joissa hyötyjänä ei suoraan ole valtio. Metsähallitus on toiminut vesitaloudellisten lupien hakijana ja hankevastaavana omistamillaan alueilla. Metsähallitus omistaa runsaasti maa-alueita Palokin ja Karvionkosken alueella. Lisäksi Metsähallitus on suuri vesialueen omistaja Heinävedenreitillä. Metsähallituksella on monipuolinen hankeosaaminen retkeily-, luonnonsuojelu-, ympäristö- ja

kalataloushankkeissa, mitkä puoltavat Metsähallituksen vahvaa roolia alueen kehittämisessä. Toimijana voisi olla hanketta varten perustettava osakeyhtiö tai muu vesioikeudellinen yhteisö.

Palokin vesivoimalaitoksen omistajalla ja vesitalouslupien haltijalla Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:llä on keskeinen rooli toimijana eri vaihtoehtoissa. Kaikissa ratkaisuissa ensisijaista on edetä neuvotteluin ja vapaaehtoisin toimin.

Petteri Orpon hallitusohjelmaan on kirjattu virtavesien osalta seuraavaa: "Hallitus parantaa vaelluskalojen elinolosuhteita muun muassa ennallistamalla virtavesiä. NOUSU-ohjelmaa jatketaan ja kehitetään. Vähämerkityksellisiä vesivoimaloita puretaan ja vesistöjä palautetaan luonnontilaan. Nykyaikaiset kalatalousvelvoitteet toteutetaan myös pienten patojen osalta. Hallitus päivittää vesilakia siten, että vanhojen vesilupien päivityksen lisäksi niin sanotuille nollavelvoitelaitoksille voidaan asettaa kalatalousvelvoitteita. Hallitus vastaa vesipuitedirektiivin vaatimuksiin kansallisella lainsäädännöllä. Hallitus sujuvoittaa kalatiehankkeiden etenemistä sekä mahdollistaa kokeiluja ja pilotointeja vesistöissä. Yhteistoiminnassa alueen toimijoiden kanssa hallitus edistää Heinäveden Palokin koskien ennallistamista uhanalaisten kalakantojen elvyttämiseksi. Samalla edistetään alueen kestävä matkailua. Hallitus jatkaa vesiensuojelun tehostamisohjelmaa."

Palokin koskien ennallistamista koskeva hallitusohjelmakirjaus on vahva viesti hallitukselta virtavesien ja vaelluskalojen puolesta.

Tuusniemen kunta pitää sähköyhtiön pienosakkaana tärkeänä, että sähköyhtiö ja valtio jatkavat neuvotteluja Palokinkoskien ennallistamisesta ja pyrkivät saamaan asiassa neuvottelutuloksen, johon sähköyhtiön osakkaat voivat ottaa kantaa.

Valmistelija

Kunnanjohtaja Timo Kiviluoma, puh. 0447209047

Kj:n päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää antaa edellä olevan esittelytekstin mukaisen aloitevastauksen kuntalaisaloitteeseen.

Päätös

Kunnanhallitus hyväksyi päätösehdotuksen.